

Inarinsaamenkieliset kielisuihkutustuokiot varhaiskasvatukseen

Kielisuihkutus tarkoittaa vieraalla kielellä toteutettavia lyhyitä leikkiin perustuvia toimintatuokioita, joissa on tarkoituksena tutustua kieleen ja herättää kiinnostus vieraita kieliä kohtaan. Nämä ohjeet sisältävät viisi eri teemaista inarinsaamenkielistä kielisuihkutustuokiota 4-6-vuotiaille lapsille. Teemoja ovat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet sekä kehonosat. Jokainen kielisuihkutustuokio sisältää kaksi eri leikkiä ja on kestoltaan noin 20–30 minuuttia. Kielisuihkutustuokiot on parasta pitää 6-8 lapsen pienryhmissä.

Jokaisesta teemasta olen koonnut kymmenen sanan sanalistan, joista voi valita tuokioille sopivimmat sanat. Kaikkia kymmentä sanaa ei kannata yhdelle tuokiolle ottaa, koska se vaikeuttaa sanojen muistamista. Tuokioita voi pitää useamman, jos haluaa käydä kaikki sanat läpi. Kielisuihkutustuokioilla opittuja sanoja voi hyödyntää myös tuokioiden ulkopuolella, esimerkiksi laskemalla lapsimäärän inarinsaameksi aamupiirin yhteydessä.

Olen valinnut kielisuihkutustuokioille leikkejä, jotka ovat usein jo tuttuja lapsille. Näin sääntöjen opetteluun ei tarvitse käyttää paljoa aikaa. Myös leikkeihin tarvittava materiaali löytyy monista päiväkodeista. Jos jotain ei kuitenkaan ole, niin sen voi askarrella, vaikka lasten kanssa yhdessä ennen tuokioiden toteuttamista.

Antoisaa kielisuihkutusta!

Jonna Kesti

Tervehdykset ja tutustumissanat

Ensimmäisen kielisuihkutustuokion teemana ovat tervehdykset ja tutustumissanat.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Tuokion ohjaaja kertoo lapsille lyhyesti kielisuihkutuksesta ja tulevasta toiminnasta. Aluksi olisi hyvä tutustua lasten kanssa saamelaisuuteen. Lapsilta voi kysellä mitä he tietävät jo tai mitä he haluavat tietää saamelaisista ja saamenkielistä. Oktavuohta.com sivustolta löytyy myös paljon tietoa mitä voi hyödyntää lasten kanssa.
2. Seuraavaksi käydään sanastoa läpi, ohjaaja sanoo sanan ensin suomeksi, sitten inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Ensimmäisellä kerralla kannattaa valita vain muutama sana, jotta ne olisi helpompi muistaa. Esimerkiksi ”terve”, ”minä olen” ja ”kuka sinä olet” sopivat hyvin ensimmäiselle tuokiolle.
3. Ensimmäinen leikki on musiikki + nimet leikki. Laitetaan soimaan musiikkia, jonka aikana piirissä kiertää jokin esine, esimerkiksi hernepussi. Kun musiikki pysäytetään, niin se, jonka käteen hernepussi jää sanoo ”Mun lam” ja oman nimensä, johon muut vastaavat ”tiervâ” ja kyseisen lapsen nimi. Musiikki laitetaan takaisin soimaan ja leikki jatkuu niin kauan, että kaikki lapset on käyty läpi pariin otteeseen.
4. Toisena leikkinä on nimihippa. Valitaan lapsista yksi vapaaehtoinen hipaksi, kun hippa saa kiinni, niin täytyy mennä kyykkyy. Kyykyssä olevan voi pelastaa menemällä tämän eteen myös kyykkyy ja kysymällä ”Kii tun lah”, johon toinen vastaa ”Mun lam *nimi*”. Hippaleikkiä voidaan leikkiä niin kauan, että kaikki halukkaat ovat saaneet olla kerran hippoina.
5. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

Leikit voidaan leikkiä myös sanalistassa olevilla eri sanoilla, esimerkiksi musiikkileikissä voidaan käyttää eri tervehdyksiä tai hippaleikissä voidaan kysyä mitä kuuluu.

TERVEHDYKSET JA TUTUSTUMISSANAT

TIERVÄ

TERVE

PYERI IIÐEED

HYVÄÄ HUOMENTA

PYERI IJJÄ

HYVÄÄ YÖTÄ

MUU NOMMÄ LII...

MINUN NIMENI ON...

MII TUU NOMMÄ LII?

MIKÄ SINUN NIMESI ON?

MUN LAM...

MINÄ OLEN...

KII TUN LAH?

KUKA SINÄ OLET?

MII KULLOO?

MITÄ KUULUU?

PYERI/HYENI

HYVÄÄ/HUONOA

TAKKÄ

KIITOS

Numerot

Toisen kielisuihikutustuokion teemana ovat numerot 1-10.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Aluksi voidaan kerrata lyhyesti edellisen tuokion sanoja. Sitten siirrytään tämän päivän teemaan ja käydään numerot 1-10 järjestyksessä läpi niin, että tuokion ohjaaja näyttää lapsille numerokorttia ja lapset saavat sanoa sen ensin suomeksi, ohjaaja sanoo sitten sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan numerot pariin otteeseen, numerokortit voi laittaa lattialle kaikkien nähtäville. Tämän jälkeen ohjaaja sanoo jonkun numeron inarinsaameksi ja lasten pitää näyttää sormilla, kuinka paljon se on. Ohjaaja voi samalla näyttää kyseistä numerokorttia. Kaikki numerot käydään vielä läpi tällä tavoin.
2. Ensimmäinen leikki on myrkkysieni. Yksi lapsista valitaan kerääjäksi ja hän poistuu hetkeksi, sillä välin muut valitsevat yhden sienistä myrkkysieneksi. Kerääjä lapsi tulee takaisin ja alkaa keräämään sieniä yksi kerrallaan, samalla muut laskevat ne inarinsaameksi, kunnes myrkkysieni osuu kohdalle huudetaan "myrkkysieni" ja vuoro vaihtuu. Leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla kerääjänä pari kertaa.
3. Toinen leikki on noppajumppa. Lapset saavat vuorotellen pyöräyttää noppaa, jonka antaman silmäluvun verran tulee tehdä jotain liikettä, minkä lapsi saa keksiä. Liikkeiden määrä lasketaan yhdessä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään pari kierrosta.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

NUMEROT 1-10

1

OHTÂ

2

KYEHTI

3

KULMÂ

4

NELJI

5

VITTÂ

6

KUTTÂ

7

ČIČČÂM

8

KÄÄVCI

9

OOVCE

10

LOVE

Värit

Kolmannen kielisuihikutustuokion teemana ovat värit.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirrytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri väriä, jotta niiden muistaminen olisi helpompaa. Käydään valitut värit läpi värikorttien avulla niin, että lapset saavat sanoa ensin ohjaajan näyttämän värin, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan kaikki värit pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä on kukka ja mehiläinen. Leikissä on monta eriväristä kukkaa, joista yhden alle mehiläinen menee piiloon. Lapset saavat vuorotellen arvata, minkä värisen kukan alla mehiläinen on. Lapsi voi sanoa värin suomeksi tai osoittaa haluamaansa kukkaa, sen jälkeen väri sanotaan yhdessä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään pari kierrosta niin, että kaikki saavat arvata useamman kerran. Leikkiä voi myös varioida vuodenajan mukaan esimerkiksi talvella voi käyttää erivärisiä lapasia, joiden alle piilotetaan lumipallo.
3. Toisena leikkinä on perinteinen värileikki. Yksi lapsista on "väri" ja hän seisoo selkä muihin päin. Hän sanoo jonkin värin inarinsaameksi ja askelmäärän, jos vaatteista löytyy sitä väriä, niin saa ottaa niin monta askelta kuin on sanottu. Ensimmäinen, joka saavuttaa värin, saa olla uusi väri. Apuna käytetään värikortteja, ohjaaja on myös apuna, jos lapsi ei muista jotain väriä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla värinä vähintään kerran.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

VÄRIT

RUOPSÂD

PUNAINEN

FISKÂD

KELTAINEN

ČUOVJÂD

SININEN

RUÁNÁÁ

VIHREÄ

OORAANS

ORANSSI

VIOLET

VIOLETTI

RUŠKÂD

RUSKEA

ČAPPÂD

MUSTA

VIELGÂD

VALKOINEN

KUOVGISRUOPSÂD

VAALEANPUNAINEN

Eläimet

Neljännän kielisuihkutustuokion teemana ovat eläimet.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirrytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri eläintä, jotta ne olisi helpompi muistaa. Käydään eläimet läpi kuvakorttien avulla niin, että lapset sanovat eläimen ensin suomeksi, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan sanat pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä on kim-leikki eläinkorteilla. Kaikki eläinkortit asetetaan lattialle lasten nähtäväksi ja he saavat katsoa niitä hetken. Sitten lapset laittavat silmät kiinni ja ohjaaja poistaa joukosta yhden eläimen. Lasten pitää arvata mikä eläin on kyseessä, jonka jälkeen eläin sanotaan yhdessä inarinsaameksi. Lisähaastetta leikkiin saa, kun eläinkorttien paikkoja vaihtelee tai ottaa kaksi korttia kerralla. Leikkiä leikitään useampi kierros, jotta kaikki eläimet käydään pariin kertaan läpi ja jokainen lapsi saa arvata ainakin kahdesti.
3. Toinen leikki on hedelmäsalaatti eläimillä. Lapset voivat valita eläimistä kolme, jotka he muistavat inarinsaameksi parhaiten. Sitten mennään seisomaan isoon piiriin ja lapset jaetaan kolmeen osaan eläinten mukaan. Yksi jää seisomaan piirin keskelle ja sanoo jonkun noista kolmesta eläimestä inarinsaameksi, silloin niiden eläinten tulee vaihtaa paikkaa ja keskelläolijan yrittää päästä vapaalle paikalle. Paikkojen merkinä voi olla esimerkiksi hulavanteet lattialla. Se, joka ei ehdi vapaalle paikalle, jää seuraavaksi keskelle sanomaan jonkun eläimistä. Jos sanoo "kaikki eläimet", niin kaikkien pitää vaihtaa paikkaa. Leikkiä voidaan leikkiä niin kauan, että jokainen on ollut keskellä pari kertaa.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

ELÄIMET

PEENUV

KOIRA

KISSÁ

KISSA

KUOBŽÂ

KARHU

NJUÁMMIL

JÄNIS

RIEMNJIS

KETTU

UÁRREE

ORAVA

PUÁSUI

PORO

SORVÂ

HIRVI

SÄPLIG

HIIRI

KUMPPI

SUSI

Kehonosat

Viidennen kielisuihkutustuokion teemana ovat kehonosat.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirrytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri kehonosaa, jotta ne olisi helpompi muistaa. Käydään kehonosat läpi kuvakorttien avulla niin, että lapset sanovat kehonosan ensin suomeksi, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan sanat pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä arvuutellaan kehonosia. Kaikki kehonosakortit ovat lattialla väärinpäin ja lapset saavat vuorotellen kääntää yhden kortin. Kortissa oleva kehonosa sanotaan yhdessä inarinsaameksi ja sitten kosketetaan kyseistä kehonosaa itseltä. Leikkiä leikitään niin kauan, että kaikki kehonosakortit on käyty läpi useamman kerran.
3. Toisena leikkinä on kapteeni käskee. Kaikki saavat vuorollaan olla kapteeneja, jotka käskevät koskettamaan itseltään jotain kehonosaa inarinsaameksi. Jos alkuun ei sano "kapteeni käskee", niin silloin ei saa tehdä mitään. Apuna käytetään kuvakortteja ja ohjaaja auttaa muistamaan sanan, jos lapsi ei muista sitä. Kapteenia vaihdetaan välissä ja leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla kerran kapteenina.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta.

KEHONOSAT

UÁIVI

PÄÄ

KIETÂ

KÄSI

JYELGI

JALKA

PELJI/PEELJIH

KORVA/KORVAT

ČALME/ČALMEH

SILMÄ/SILMÄT

NJUNE

NENÄ

NJÄLMI

SUU

ČUÁVJI

VATSA

IIDÂ/IDDUUH

POLVI/POLVET

VUOPTAH

HIUKSET